

Kaustisen varhaiskasvatussuunnitelma 2017

leikkiä askarrella tehdä lumilyhdyn soturileikki kauppaleikki lattoli(traktori)

Barbie leikki **LEIKKIÄ** Jumppasalissa **näytelmä** Leikkiä kotia poikien kanssa
Piirtää Askarrella Pelata ekapeliä Palapelit Pelata muistipelejä Pikkuautoilla leikkiminen
Lelupäivä Matikka leikkiä piirtää värittää, askarrella tehdä lumiukkoja **käydä
leikkipuistossa** syödä jätskiä kesällä **Tehdä töitä** Laskea mäkeä Tanssia
Leikkiä aina leikkiminen (autoilla, barbeilla) ulkoilu syöminen askartelu pelaaminen kaverit
mäenlasku ja jumppa maalaaminen värittäminen **lelu-päivä** pyöräily ulkona
hiekkalaatikkoleikit keinua maalata leikkiä muumeilla ja pet shopeilla leikkiä kotileikkiä
syödä herkkuja: ranskalaisia ja nakkeja, legoilla leikkiä tehdä maja **Leikkiä**
eläimillä ja unileluilla **Käydä urheilukentällä leikkimässä** laskea pulkkamäkeä jalkapalloa ja
jääkiekkoa **Luistella** jääkiekkoilla ja pelata tennistä **leikkiä hiekkalaatikolla** ja
keinua **lähteä eväsretkille** mennä karhupaikalle (Kortjärven luontopolku) **Leikkiä**,
piirtää pelata lukea kirjaa Hoitaa kissoja **prinsessaleikkejä** kaverin kanssa tehdä
jotakin **Haluan leikkiä** Pelata autoleikkejä **Leikkiä kaverin kanssa** tehdä
palapelejä **pelata** muistipeliä **Leikkiä KALASTAA AJAA SKAANIALLA** Olla
rauhassa välillä **Leikkiä** ja **askarrella....**

- Lasten vastauksia kysymykseen; mitä Sinä haluaisit tehdä hoidossa?

15.6.2017

SISÄLTÖ

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Kaustisen paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	2
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....	4
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	
2.2 Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Kaustisella	
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	
2.4 Arvoperusta	
2.5 Oppimiskäsitys	
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	
2.7 Laaja-alainen osaaminen	
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri Kaustisella.....	10
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	
3.3 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	
3.4 Monialainen yhteistyö	
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen Kaustisella.....	16
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	
4.2 Pedagoginen dokumentointi ja osallisuus	
4.3 Monipuoliset työtavat	
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	
4.5 Oppimisen alueet	
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	
5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki Kaustisen varhaiskasvatuksessa.....	23
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	
5.2 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	
5.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	
5.4 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana	
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	25
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Kaustisen varhaiskasvatuksessa.....	26

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Kaustisen paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Kaustisen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) on laadittu suomen kielellä ja se hyväksytetään kunnan sivistyslautakunnassa. Varhaiskasvatussuunnitelmaa toteutetaan kaikissa kunnan varhaiskasvatuksen toiminta muodoissa, joita tällä hetkellä ovat päiväkoti ja perhepäivähoito. Vasua täydennetään vuosittain laadittavilla toimintasuunnitelmilla päiväkotiin ja perhepäivähoitoon. Paikallinen vasu noudattaa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden rakennetta ja asioiden käsittelytapaa. Vasu julkaistaan Kaustisen kunnan sivuilla ja varhaiskasvatuksen pedanet-sivuilla (<https://peda.net/kaustinen/varhaiskasvatus>).

Paikallisen Vasun laadintaan ja kehittämistyöhön on kutsuttu koko varhaiskasvatuksen henkilöstö ja mukana prosessissa ovat olleet myös lapset, huoltajat ja yhteistyökumppanit. Henkilöstö on tutustunut kunnan vanhaan sekä uuteen valtakunnalliseen vasuun, esi- ja perusopetuksen arvoihin sekä kunnan omaan strategiaan. Kaustisen kunnassa on voimassa oleva alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma: AIKAA LAPSELLE- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2015 – 2019. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään aina tarpeen mukaan.

Ryhmä	Laatiminen
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lukeminen • Paikallisen vasu-työn lukeminen ja kommentointi kunnan pedanet-sivuilla • Vasutyön alueellinen aloitustapaaminen • Työpajailat • Sähköinen kysely • Vasu-tiimin tapaamiset • Vasu- koulutukset
Huoltajat	<ul style="list-style-type: none"> • Sähköinen kysely • Työpajailta • Arjessa palautetta ja keskustelua henkilöstön kanssa varhaiskasvatukseen liittyen • Mahdollisuus paikallisen vasu-työn lukemiseen ja kommentointiin kunnan pedanet-sivuilla
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> • Suullinen kysely toiveista, mielisistä sekä ei mielisistä toiminnoista ---> seinäjulisteiksi ryhmiin (kts.etusivu) • Lasten toiveiden huomioiminen ja osallistaminen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
Yhteistyötahot	<ul style="list-style-type: none"> • Sähköinen kysely • Työpajailta

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman rakenne pohjautuu valtakunnalliseen ohjeeseen. Tarpeen vaatiessa lapsen vasua täydennetään lapsen henkilökohtaisella lääkehoitosuunnitelmalla ja/tai lapsen tuen tarpeet ja tavoitteet - liitteellä. Lapsen vasu laaditaan jokaiselle päivähoidon aloittavalle lapselle viimeistään kolmen kuukauden kuluessa hoidon aloituksesta. Lapsen kehitystä seurataan jatkuvasti ja vasua täydennetään prosessinomaisesti sekä tavoitteita arvioidaan vuorovaikutteisesti huoltajien kanssa käytävissä arviointikeskusteluissa vähintään kerran toimintakauden aikana. Tulevaisuudessa lapsen vasua kehitetään myös sähköisen järjestelmän kautta.

Päiväkodin, perhepäivähoidon ja esiopetuksen välistä yhteistyötä kehitetään jatkuvasti henkilöstön kesken käytävillä keskusteluilla ja työyhteisö palaverissa yksiköittäin sekä koulutussuunnitelman mukaisesti järjestettävillä yhteisillä koulutuspäivillä ja/tai teemailtoina. Varhaiskasvatus järjestää yhteisiä tapahtumia (esim. musiikki- ja liikuntatapahtumia) yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, jotka kirjataan myös toimintasuunnitelmaan.

Kaustisen varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämisalueina ovat tulevina vuosina musiikki, taidekasvatus ja tutkiva oppiminen liikkuen.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Varhaiskasvatuslain mukaan kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia;

2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;

3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;

4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö

5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä.

6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;

7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;

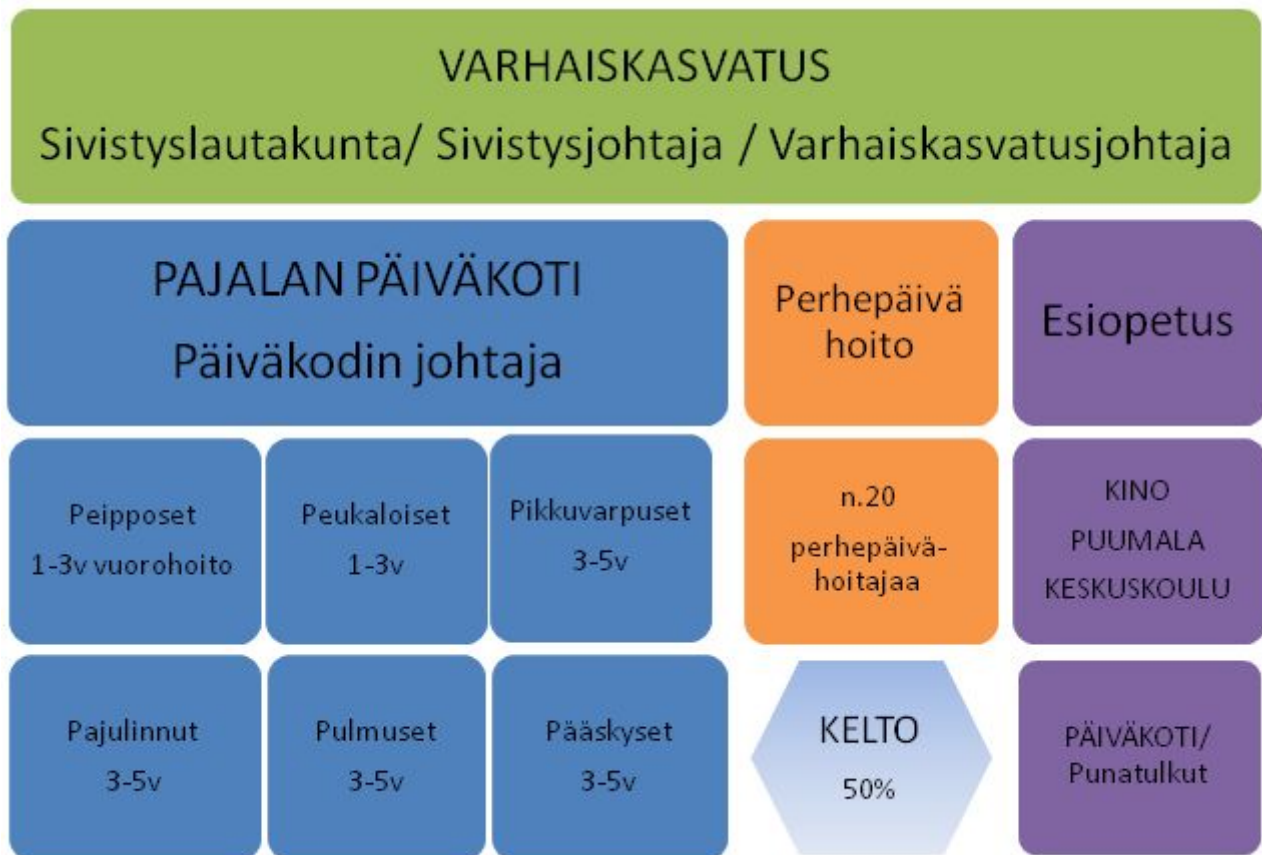
8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;

9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;

10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä

2.2 Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Kaustisella

Kaustisella varhaiskasvatusta järjestetään Pajalan päiväkodissa sekä noin kahdenkymmenen omassa kodissa työskentelevän perhepäivähoitajan kotona. Vuorohoitoa järjestetään huoltajien töiden tai opiskelun perusteella päiväkodissa Peipposten ryhmässä.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämän kokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta.

Henkilökunnan tavoitteena on tuntea jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää lapsen sensitiivistä huomioimista ja mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle.

Käytännöt varhaiskasvatuksen nivelvaiheissa

Lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen	<ul style="list-style-type: none"> • Huoltajat käyvät ensimmäisen keskustelun hoidon tarpeesta, hoitoajoista ja muista toiveista tai sijoitukseen vaikuttavista asioista varhaiskasvatusjohtajan kanssa, jonka pohjalta tehdään sijoituspäätös. • Sijoituspäätöksen saatuaan huoltajat ovat yhteydessä lapsen tulevaan hoitopaikkaan, sopivat yksikköön ja kasvatushenkilökuntaan tutustumisesta sekä sopivat muista hoitoon liittyvistä käytänteistä tutustumisen yhteyteen sovituissa aloituskeskustelussa lähikasvattajan kanssa. • Huoltajat täyttävät ja toimittavat lasta koskevan esitietolomakkeen sekä tuoreen valokuvan lapsesta tulevaan ryhmään.
Lapsi siirtyy toiseen varhaiskasvatuksen ryhmään	<ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvatusjohtaja tai päiväkodin johtaja (tilanteesta riippuen) ovat yhteydessä huoltajiin siirtoon suunnitteluvaiheessa, myös huoltajat voivat esittää toiveen siirrosta. • Ryhmästä toiseen siirtymisessä käydään henkilökunnan kesken siirtokeskustelu tarvittaessa. • Siirretään lapsen vasu ym. paperit uuteen ryhmään. • Arviointi- ja tiedonsiirtopalaveri lapsen kohdalla, jolla tuen tarpeita (lto, kelto) mukana huoltajat, mahdolliset yhteistyötahot: mm. avustaja, terapeutit.
Lapsi siirtyy toiselle paikkakunnalle	<ul style="list-style-type: none"> • Pyydettyessä siirretään kopio lapsen vasusta ym. papereista huoltajien luvalla uuteen kotikuntaan (varhaiskasvatusjohtaja tai päiväkodin johtaja).
Lapsi siirtyy esiopetukseen	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunta (lto, lh, pph) täyttää yhteistyössä huoltajien kanssa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen-tiedonsiirtolomakkeen, joka toimitetaan lapsen tulevalle esiopettajalle. • Arviointi- ja tiedonsiirtopalaveri lapsen kohdalla, jolla tuen tarpeita (lto, kelto) mukana huoltajat ,mahdolliset yhteistyötahot : mm. avustaja, terapeutit.
Lapsi siirtyy perusopetukseen	<ul style="list-style-type: none"> • Esiopetusryhmän lastentarhanopettaja täyttää yhteistyössä huoltajien kanssa esiopetuksesta perusopetukseen tiedonsiirtolomakkeen, joka toimitetaan lapsen tulevalle 1. lk:n opettajalle. • Arviointi- ja tiedonsiirtopalaveri lapsen kohdalla, jolla tuen tarpeita (lto, kelto) mukana huoltajat sekä mahdolliset yhteistyötahot: mm. avustaja, terapeutit, tuleva opettaja, kuraattori, erityisopettaja.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Kaustisen kunnan varhaiskasvatuksen arvot

2.5 Oppimiskäsitys

Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu.

- havainnoidaan lasten toimintaa
- selvitetään heidän mielenkiinnon kohteitaan
- tutustutaan lapsiin heidän huoltajien asiantuntemusta hyödyntäen

- dokumentoidaan havaintoja ja tietoa monipuolisesti eri välineitä ja menetelmiä hyödyntäen
- muokataan oppimisympäristöä lapselle houkuttelevaksi niin, että siinä toimien, leikkien, tutkien ja liikkuen, hän saa uusia taitoja ja tietoja

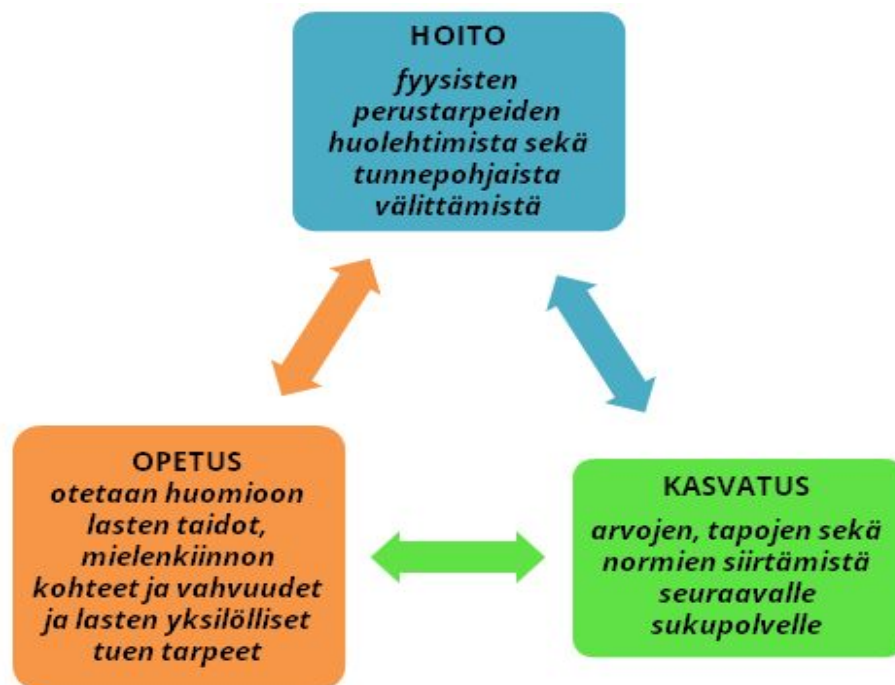
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Pedagoginen toiminta on tietoista, sensitiiviseen havainnointiin perustuvaa, suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lähtökohtana ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet, kehittyvät valmiudet sekä oppimisen alueet. Toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Toiminnan avulla edistetään lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen ovat laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytys.

Pedagogisen toiminnan kokonaisvaltaisuus, jossa toiminta toteutuu:

- Lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa
- Lasten omaehtoisena sekä lasten ja henkilöstön yhdessä ideoimana
- Henkilöstön suunnittelemana toimintana

Hoitotilanteet ovat samanaikaisesti aina myös kasvatus- ja opetustilanteita

"Kasvatuksen ja koulutuksen tehtävä on lisätä maailmaan hyvää sekä opettaa taitoja, jotka palvelevat yksilöä, yhteisöä ja koko yhteiskuntaa. Varhaiskasvatuksen yhtenä tärkeimpänä tehtävänä on turvata lapsen oikeus hyvään lapsuuteen."

2.7 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen painotukset kirjataan vuosittain päiväkodin ja perhepäivähoidon toimintasuunnitelmiin. Laaja-alaisen osaamisen toteutumista arvioidaan ja kehitetään toimintasuunnitelmien arvioinnin yhteydessä. Varhaiskasvatusjohtaja ja päiväkodin johtaja pitävät yllä jatkuvaa pedagogista keskustelua yksiköissä, mikä takaa laaja-alaisen osaamisen toteutumisen ja kehittymisen.

AJATTELU JA OPPIMINEN	Taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Taidot muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle.
OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN	Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.
ITSESTÄ HUOLEHTIMISEN JA ARJEN TAITOT	Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.
KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU	Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille erilaisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
MONILUKUTAITO JA TIETO-JA VIESTINTÄTEKNOLOGINEN OSAAMINEN	Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintä- teknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa.

Kaustisen varhaiskasvatuksessa painotetaan seuraavia laaja-alaisia alueita

- **Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot:** päivittäisissä tilanteissa harjoitellaan ja opitaan (mm. pukeminen, riisuminen, syöminen)
- **Osallistuminen ja vaikuttaminen:** kysellään säännöllisesti lasten toiveita toiminnasta, annetaan vaihtoehtoja, pyydetään lapsia arvioimaan toimintaan ja ympäristöä
- **Ajattelu ja oppiminen:** pohditaan yhdessä, ei anneta valmiita vastauksia, opetellaan ratkaisukeskeisiä ajattelun taitoja.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri Kaustisella

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuri muodostuu arvoista, virallisista ja epävirallisista säännöistä, toimintatavoista, käyttäytymismalleista, tiedosta ja uskomuksista. Toimintakulttuuria kehittämällä vaikutetaan suoraan lasten kasvamisen ja oppimisen edistämiseen. Uusi toimintakulttuuri voidaan luoda, kun tunnistetaan vanhat, perinteiset ajatusmallit ja toimintatavat.

Kaustisella varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan jatkuvan kehittämisen periaatteella. Henkilökunta varhaiskasvatuksen kaikilla tasoilla sitoutuu uuden toimintakulttuurin toteuttamiseen ja sen jatkuvaan kehittämiseen reflektiivisen itsearvioinnin ja kehityskeskustelujen pohjalta. Toimintakulttuurin kehittämisessä tarvittava täydennyskoulutus otetaan huomioon tasapuolisuutta, yhdenvertaisuutta ja budjettitietoisuutta noudattaen.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikki on keskeinen ilmaisun kanava lasten tunteille. Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa ja rauhaa. Lasten leikit heijastavat sitä yhteiskuntaa, jossa elämme.

Leikkien sensitiivinen havainnointi tuottaa arvokasta tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Leikkien kautta on mahdollista päästä sisälle lasten maailmaan ja lasten mielenkiinnon kohteisiin. Leikeistä nousevat teemat toimivat pohjana yhteisen toiminnan suunnittelulle. Leikki mahdollistaa lasten keskinäisen vuorovaikutuksen toteutumisen. Aikuisen tehtävänä on varmistaa kaikkien lasten osallisuuden toteutuminen vertaisryhmässä. Aikuisen sensitiivisyys lasten tarpeille on keskeistä oppimisen ja kasvun mahdollistavan toiminnan turvaamisessa.

- aikuisen läsnäolo ja leikin ohjaaminen on tärkeää
- luodaan tuttujen kaverisuhteiden rinnalle myös uusia kaverisuhteita
- tehdään yhteistyötä eri ryhmien välillä
- mahdollistetaan erilaisia teemoja leikeille
- leikki-ideoiden ja -ympäristöjen luominen yhdessä lasten kanssa
- monipuolinen leikki-välineistö ja ympäristön hyödyntäminen

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Kulttuurista moninaisuutta ja kielitietoisuutta tuetaan varhaiskasvatuksessa monin eri tavoin. Perheen kieleen, kulttuuriin ja uskontoon liittyvistä asioista keskustellaan perheen kanssa. Tarvittaessa keskusteluissa on mahdollisuus käyttää tulkkia. Tiimi-sopimuksessa kuvataan, miten ryhmässä esiintyvät eri kielet ja kulttuurit sekä uskonnolliset ja etniset taustat tehdään näkyväksi yhdessä suomalaisen kulttuurin kanssa sekä miten suomen kielen oppimista tuetaan kaksi- tai monikielisillä lapsilla.

- lukemisen merkitys on tärkeää kielen oppimisen kannalta (kirjat, leikit, tarinat, kuvat, näytelmät)
- eri kulttuureihin tutustutaan lasten mielenkiinnon ja mahdollisuuksien mukaan
- lapsia opetetaan ymmärtämään ja suvaitsemaan erilaisuutta

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Perheiden toiveita ja tarpeita kuullaan ja otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon lapsen hyvinvointia koskevissa asioissa.

Sosiaalisia taitoja opitaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Näiden taitojen harjoittelemisessa kasvattajan rooli on auttaa lasta tunnistamaan tunteita ja ohjata lasta tunteiden itsesäätely - taidoissa. Sosiaalisten taitojen avulla lapsi oppii pääsemään osaksi ryhmää ja leikkejä. Kiusaamisen ennaltaehkäisy- ja puuttumisen suunnitelma tehdään varhaiskasvatuksessa ja sitä arvioidaan vuosittain.

Kiusaamistilanteisiin puuttuminen on ehdottoman tärkeää ja siihen reagoidaan aina välittömästi.

Ekologinen, turvallinen ja liikunnallinen elämäntapa tukee lasten hyvinvointia ja suuntaa mahdollisuuksia myöhemmille terveellisille elämäntavoille. Valtakunnallisia liikunta- ja ruokasuosituksia seurataan ja kehitetään suositusten mukaisesti ja turvallisuussuunnitelma päivitetään vuosittain.

- turvallisuuden luomisen kannalta hyvällä tiedonkululla, yhteistyöllä ja avoimuudella on suuri merkitys
- pienryhmätoiminta tukee turvallisuuden tunnetta, lapsi tulee huomioiduksi ja kuulluksi paremmin
- terveellisen, monipuolisen ravinnon tarjoaminen ravintosuositusten mukaisesti
- harjoitellaan liikkumista lähiympäristössä ja liikenteessä sekä toimintaa

- vaaratilanteissa (esim. paloharjoitus)
- sosiaalisia- ja tunnetaitojen opettelua; esim. kirjat: Mun ja sun juttu, Plki, Molli, Askeleet, Tenavat tasapainoon
- hyödynnetään kierrätysmateriaalia esim. askarteluissa
- nautitaan luonnossa liikkumisesta luontoa kunnioittaen ja hyviä tapoja noudattaen

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Henkilöstö arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti omissa tiimipalaverissa. Tiimisopimukseen kirjataan syksyllä tiimin vahvuudet sekä asiat, miten yhdessä toimintaa viedään eteenpäin. Mitä asioita tulisi kehittää ja millaista yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa tehdään. Tiimisopimuksen toteutumista arvioidaan keväisin.

Kasvatus on kokonaisvaltaista ja eheyttävää. Suunnittelussa huomioidaan

lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, kokemukset ja ajattelu muodostavat kokonaisuuden. Lastentarhanopettaja vastaa tiimin pedagogiikasta ja tiimi sitoutuu sen toteuttamiseen.

- luodaan ja ylläpidetään positiivisia vuorovaikutussuhteita
- lasten sensitiivinen havainnointi luo pohjaa vuorovaikutuksen ilmapiirille
- pysyvä ryhmä on tärkeä turvallisuuden ja toiminnan kannalta
- henkilöstöä kannustetaan oman työhyvinvoinnin ylläpitämiseen ja tuetaan työssä jaksamista mm. säännöllisillä kehityskeskusteluilla, kunnan tarjoamilla tyky-seteleillä ja erilaisilla koulutuksilla vuosittaisen koulutussuunnitelman mukaan
- omien vahvuuksien jakaminen työyhteisössä tärkeää
- hyväksytyksi tuleminen ja ryhmään kuuluminen tärkeää
- kiireetön läsnäolo ja toisten huomioiminen merkityksellistä
- avoin ja innovatiivinen asenne tekemiseen

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Lapsen mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja toiminnan suunnitteluun tukee lapsen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Kasvattajan ohjaus tukee lapsen

itsesäätelytaitoja ja osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

- lasten mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun
- ryhmän turvallisuuden vahvistaminen
- ystävyyssuhteiden tukeminen
- oppimisympäristön muokkaaminen
- pienryhmätoiminta
- leikkipedagogiikka
- päivittäiset kohtaamiset huoltajien kanssa tuonti- ja hakutilanteissa
- mahdollistetaan huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun esim. vanhempainilloissa ja lapsen vasu-keskustelussa

Yhdenvertaisuus on tärkeä lapsen itsetunnon kehittymiselle. Se rakentuu suhteessa toisiin ihmisiin. Yhdenvertaisuudella pyritään tasa-arvoiseen ja toisia kunnioittavaan toimintaan. Aikuisten ja lasten välinen tasa-arvoinen kohtaaminen arjessa vahvistaa lapsen käsitystä oikeasta ja väärästä.

- jokainen lapsi on oma yksilönsä ja tärkeä juuri omana itsenään
- lapset voivat kasvattajan kanssa muodostaa esim. yhteiset säännöt, joita kaikki sitoutuvat noudattamaan
- toimitaan sukupuolisensitiivisesti ja avoimin sydämin

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tiloja käytetään joustavasti, porrastaen toimintaa lasten ja lapsiryhmän tarpeiden mukaan. Varhaiskasvatuksessa sovitaan yhteistyöstä eri toimintamuotojen kesken sekä päiväkodin yhteisten tilojen joustavasta käytöstä. Päiväkodin, perhepäivähoidon ja esiopetuksen keskinäistä yhteistyötä kehitetään yhteisiä oppimisympäristöjä käyttäen. Oppimisympäristöissä hyödynnetään sekä rakennettua että luonnonmukaista ympäristöä. Eryistä huomiota kiinnitetään ympäröivän luonnon hyödyntämiseen ja monipuolisen liikkumisen toteuttamiseen. Oppimisympäristöä tulee kehittää ja tarkastella säännöllisesti lapsiryhmän tarpeet huomioiden. Välineistön tulee olla saatavilla ja helposti lasten käytettävissä ja löydettävissä.

- lelut lasten ikätason mukaan kaikkien vapaassa käytössä
- huolehditaan oppimisympäristöjen turvallisuudesta
- kasvattaja luo erilaisia oppimisympäristöjä
- varhaiskasvatuksessa kehitetään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa (opetus ja dokumentointi käyttöön aikuisen valvonnassa)

3.3 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatusta toteutetaan lasten hyvinvoinnin edistämiseksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Yhteistyö perustuu luottamukseen, molemminpuoliseen kunnioitukseen, kuuntelemiseen ja perheiden erilaisten tilanteiden huomioimiseen. Yhteistyö kattaa huoltajien ja lasten osallisuuden kasvatuksen ja varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Yhteistyötä tehdään sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yhteistyö huoltajien kanssa kuvataan toimintasuunnitelmassa.

- lapsen tuonti - ja hakutilanne on tärkein yhteistyön tekemisen tilanne
- lapsen vasu-keskustelu, jossa tärkeää käydä läpi lapsen tilanne niin kotona kuin varhaiskasvatuksen ympäristö huomioden (mm.huoltajuus / etävanhempi)
- avoimuus ja luottamus tärkeitä asioita yhteistyössä
- kasvattajan uskallettava tuoda myös huoli puheeksi aina, jos sellaista on
- tarjotaan lapsille ja huoltajille varhaiskasvatuksen erilaisia tapahtumia (mm. juhlat ja vanhempainillat)

3.4 Monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen moniammatillinen ryhmä toimii lasten hyvinvoinnin tukena niin yhteisöllisellä kuin yksilölliselläkin taholla (varhaiskasvatusjohtaja, päiväkodin johtaja, erityislastentarhanopettaja ja ryhmän kasvattaja). Ryhmä suunnittelee lapsen tarvitseman tuen varhaiskasvatuksessa ja tarvittaessa kutsuu mukaan muita toimijoita. Monialaisessa yhteistyössä pyritään olemaan varhain liikkeellä. Tuen tarve kirjataan vasuun lapsen tuen tarpeet ja tavoitteet - liitteellä. Kaiken toiminnan edellytyksenä on yhteistyö huoltajan kanssa.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoina toimivat myös paikalliset ja alueelliset toimijat, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luonteva tehdä yhteistyötä. Kaustisen varhaiskasvatus tekee säännöllistä yhteistyötä mm. kirjaston, esi- ja perusopetuksen sekä liikunnasta ja kulttuurista vastaavien tahojen kanssa. Yhteistyö eri toimijoiden välillä lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyötä tehdään myös järjestöjen, seurakuntien, poliisin, palokunnan sekä ravitsemus- ja siivouspalveluiden kanssa.

Yhteistyötä tehdään:

- esiopetusryhmien ja lähikoulujen kanssa (esim. yhteiset tapahtumat, tilojen käyttö)
- kirjaston satutunnit sekä kirjojen lainaus
- ev.lut. seurakunnan tarjoamat tilaisuudet
- kolmannen sektorin kanssa tehtävä yhteistyö sovitaan tarkemmin

toimintasuunnitelmassa vuosittain (esim. martat, kotitalousnaiset)

- paikallinen ja alueellinen yhteistyö mm. henkilöstön koulutuksiin ja hanketyöhön liittyen

Yhteistyötaho	Tiedonsiirto	Palaverit	Yhteistyön arviointi
Kelto	<ul style="list-style-type: none"> • Pyydettyäessä lasta koskeva kuvaus yhteistyötahoille • Kettu-testin palaute vanhemmille 	<ul style="list-style-type: none"> • Käy ryhmissä n. 1krt/kk (havainnointi, tukitoimiin ohjaus) • Reppu-tiimi • Lapsen vasu- palaveri, jolla tuen tarpeita 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuva arviointiprosessi ja tiimipalaverit • Reppu-tiimi vuosittain • Esiopetuksen opiskeluhoolto
Lasten-neuvola	<ul style="list-style-type: none"> • 4.v kysely varhaiskasvatuksesta neuvolaan (lto,lh) • Lapsiperheiden toimintalukkarin päivitys syksyisin 	<ul style="list-style-type: none"> • Reppu-tiimi • Esiopetuksen tiedonsiirto - palaveri 	<ul style="list-style-type: none"> • Reppu-tiimi vuosittain
Kuntoutus terapeutit	<ul style="list-style-type: none"> • Arjessa tapahtuva tiedonsiirto lapsen kehitykseen liittyen • Lapsen vasu-palaverissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Mukana lapsen vasu-palaverissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Palautekysely vuosittain (kelto)
Perhe-neuvola	<ul style="list-style-type: none"> • Pyydettyäessä lasta koskeva kuvaus psykologi (lto/kelto) 	<ul style="list-style-type: none"> • Reppu-tiimi • Lasta koskeva palautepalaveri psykologi 	<ul style="list-style-type: none"> • Reppu-tiimi vuosittain
Sosiaali-toimi/lasten-suojelu	<ul style="list-style-type: none"> • Pyydettyäessä lasta koskeva kuvaus • Yhteystietojen päivittäminen • Henkilöstökoulutus sos.toimen asioista 	<ul style="list-style-type: none"> • Reppu-tiimi • Lapsen vasu/ esiopetus-palaveri (mukana tarpeen vaatiessa) 	<ul style="list-style-type: none"> • Reppu-tiimi vuosittain
SOITE kehitys-poliklinikka	<ul style="list-style-type: none"> • Pyydettyäessä lasta koskeva kuvaus 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsen kuntoutussuunnitelma- palaveri (mukana avustaja,kelto/lto) 	<ul style="list-style-type: none"> • Palautekysely vuosittain (kelto)
Esiopetus	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonsiirtolomake varhaiskasvatuksesta esiopetukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointi- ja tiedonsiirtopalaveri lasta koskien, jolla tuen tarpeita 	<ul style="list-style-type: none"> • Jatkuva arviointiprosessi ja tiimipalaverit
Kuraattori	<ul style="list-style-type: none"> • Esiopetuksen opiskeluhoolto 	<ul style="list-style-type: none"> • Esiopetuksen yksilö palaverit tarvittaessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Esiopetuksen opiskeluhoolto 2krt/vuosittain

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen Kaustisella

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatus perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen perusteisiin ja varhaiskasvatuslain tavoitteisiin. Toimintasuunnitelma laaditaan ja se arvioidaan vuosittain lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ja huoltajien toiveet huomioiden.

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa suunnitellaan, seurataan ja arvioidaan monitasoisesti. Toimintaa arvioidaan varhaiskasvatuksen valtakunnallisten, varhaiskasvatuksen sekä lapsiryhmän tavoitteiden mukaan. Suunnittelua, seuranta ja arviointia tapahtuu yksilö- ja tiimitasolla sekä koko varhaiskasvatuksen tasolla.

4.2 Pedagoginen dokumentointi ja osallisuus

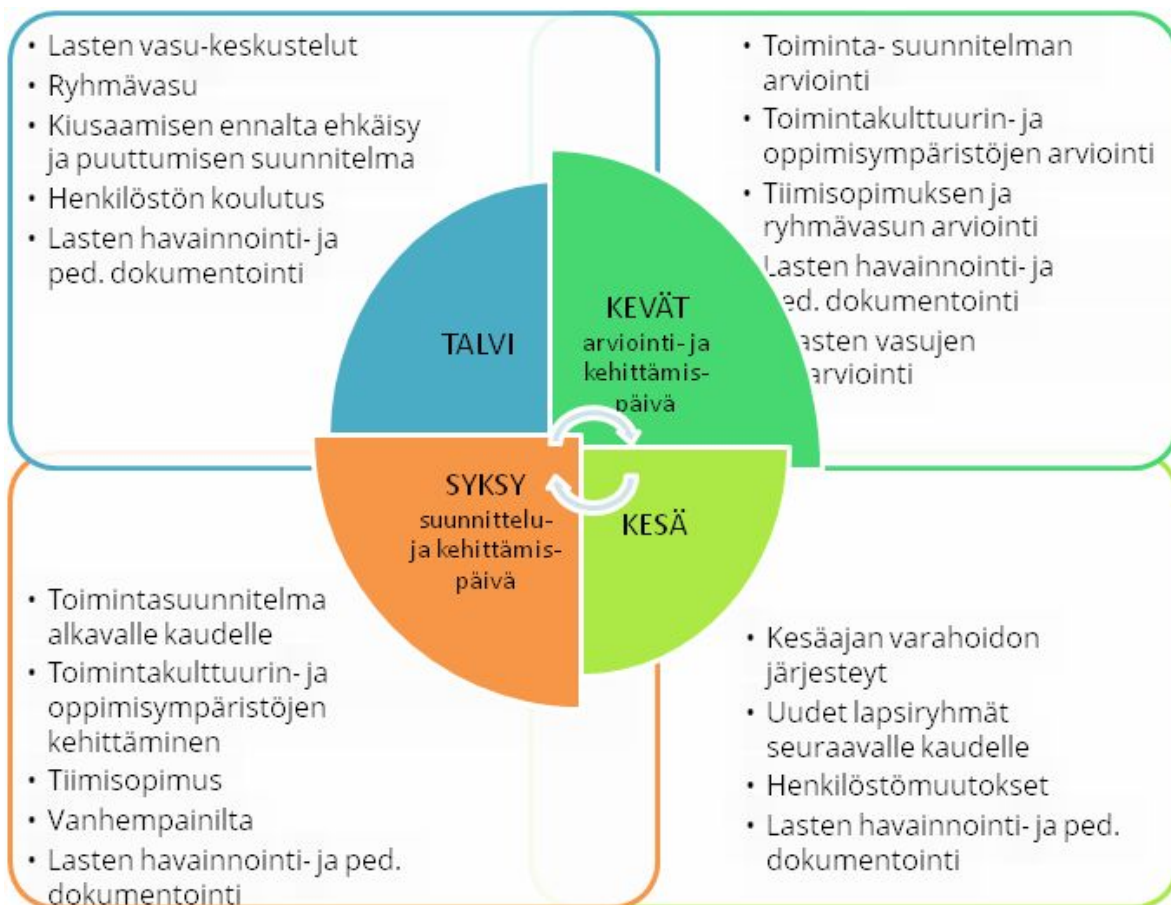
Pedagoginen dokumentointi on osa arkeen kuuluvaa toimintaa. Kasvattajan tehtävänä on tallentaa oppimisprosessia, jota arvioidaan ja jonka pohjalta suunnitellaan toimintaa. Dokumentointi on jatkuva prosessi, joka ohjaa oleellisesti lapsen kasvatusta ja opetusta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä dokumentoidaan esimerkiksi tallentamalla lapsen töitä tai ottamalla valokuvia.

Tiimissä tapahtuva havainnointi, dokumentointi ja pedagoginen suunnittelu

Kaustisella otetaan käyttöön uusi sähköinen mobiilisovellus (Daisy), joka muun muassa mahdollistaa lapsen vasun kirjaamisen sovellukseen sekä kasvattajan ja huoltajan yhteistyön lisääntymisen sähköisten alustojen kautta. Lisäksi varhaiskasvatuksessa kehitetään kunnan varhaiskasvatuksen pedanet-sivujen käyttöä, joka mahdollistaa toiminnan dokumentoinnin ja tiedottamisen huoltajille. Pedagogiset dokumentit todentavat lapsen kasvua ja kehitystä. Pedagogisen arvioinnin avulla voidaan arvioida lapsen tuen tarvetta ja sen toteutumista varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan vuosikello ohjaa henkilöstöä suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan toimintaa yhtenäisesti.

4.3 Monipuoliset työtavat

Rakennettujen tilojen lisäksi lähellä oleva luonto mahdollistaa monipuoliset oppimismahdollisuudet ja työtavat. Lapsille annetaan aikaa ja tilaa tutkia, kokeilla ja oivaltaa asioita. Heitä kannustetaan yrittämään ja tarjotaan erilaisia työtapoja, jotta kaikki saisivat onnistumisen kokemuksia ja oppimaan oppimisen taitoja. Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun

palautteen perusteella. Oppimisympäristöjä muodostettaessa kiinnitetään huomiota lapsiryhmän mielenkiinnon kohteisiin sekä heidän tarpeisiinsa.

Pienryhmätoimintaa toteutetaan varhaiskasvatuksessa niin, että se luo ympäristön, jossa kasvattaja pystyy kohtaamaan jokaisen lapsen yksilönä ja toteuttamaan lapsen tarpeita vastaavaa toimintaa. Pienryhmätoimintaa toteutetaan yhteistyössä muiden ryhmien kanssa yli ryhmärajojen.

- havainnoidaan lasten aloitteita ja tunnetiloja
- tutkitaan kaikilla aisteilla ja koko keholla
- tarjotaan monipuolisia työtapoja ja - oppimisympäristöjä
- valitaan työtapoja vuodenaikojen ja yhteisten teemojen mukaan
- laaditaan pedagoginen viikkosuunnitelma, joka tarvittaessa joustaa
- otetaan huomioon ryhmän lasten ikätaso ja kehitys suunnittelussa
- tarjotaan lapsille mahdollisuus valita ja oppia uusia työtapoja
- järjestetään pienryhmätoimintaa osana arkea
- otetaan lapsilta syntyviä ideoita toiminnan suunnittelussa huomioon

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Käytäntöjä, jotka tukevat lasten leikkiä

- pienryhmätoiminta
- järjestetään aikaa leikille
- opetellaan käyttämään leikkivälineitä tarkoituksenmukaisesti
- aikuinen tukee ja ohjaa leikkiä tarvittaessa (mm. leikin aloitus, leikin jatkuminen, leikinvalintataulu, leikki-ryhmien muodostaminen)
- oppimisympäristöjen sekä leikkivälineiden huomioiminen ja kehittäminen säännöllisesti

4.5 Oppimisen alueet

Kunnan varhaiskasvatuksen pedanet- sivuilla on henkilöstön materiaalipankki, jossa kaikki voivat jakaa tietoa, ajatuksiaan ja ideoitaan myös alueellisesti. Materiaalipankista löytyy yhdessä laaditut oppimisen alueen vuosikellot rikastamaan suunnittelua. Materiaalipankista löytyy myös varhaiskasvatuksen kirjasto, mistä löytyy tiedot hankitusta ammattikirjallisuudesta ja muusta materiaalista.

Kielten rikas maailma

Kirjastoyhteistyön kautta mahdollistuu runsaan lastenkirjallisuuden käytön hyödyntäminen. Lasten huoltajia kannustetaan hyödyntämään kirjastojen tarjoamia palveluita sekä lukemaan lapsilleen. Varhaiskasvatuksen arkeen kuuluvat satu- ja loruhetket ja erilaiset kielelliset pelit ja leikit. Asioiden nimeämiseen kiinnitetään huomiota. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan positiivisen kautta sekä sanoittaen erilaisia sosiaalisia tilanteita.

Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet

- Vuorovaikutustaidot
- Kielen ymmärtämisen taidot
- Puheen tuottamisen taidot
- Kielen käyttötaidot
- Kielellinen muisti ja sanavarasto
- Kielitietoisuus

Ilmaisun monet muodot

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne tukevat lasten omaa aktiivisuutta ja luovuutta ilmaista itseään. Oppimisympäristöä laajennetaan lähiympäristöön ja ympäröivään luontoon. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsille luonteenomaisia tapoja ilmaista itseään kokonaisvaltaisesti eri taiteenaloja hyväksi käyttäen. Lapsille tuodaan tutuksi musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun eri muotoja ja kannustetaan heitä rohkeasti ja luovasti toteuttamaan itseään. Luovan ilmaisun välineet ovat lasten käytettävissä arjen toiminnassa ja leikissä. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään varhaiskasvatuksessa luovan ilmaisun välineenä.

Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Kaustisella on terveellinen, turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö, jossa on hyvä elää arkea. Kaustisella on kaunis jokivarsimaisema, jota ympäröi vireät kylät, hyvät palvelut, luonnon rauha ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet. Kaustisella on myös monia kallioita, joille pääsee hiihtäen ja kävellen. Mahdollisuuksia nauttia luonnonrauhasta löytyy paljon.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatusta tehdään yhdessä seurakunnan kanssa. Seurakunta tarjoaa varhaiskasvatuksen perhepäivähoitajien lapsille "Pysäkki"-kerhoa ja järjestää "pikkukirkkoja päiväkodin lapsille". Lisäksi suomalaiseen kulttuuriperinteeseen kuuluvien kirkollisten juhlien yhteydessä tehdään seurakunnan kanssa yhteistyötä vuosittain (esim. joulukuukokous, pääsiäinen).

Oppimisympäristöä laajennetaan ja kehitetään lähiympäristöön yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa; esim. esiopetus, koulut, vapaa-ajan ohjaaja, Kaustisen evankelinen opisto, liikuntaseura ja seurakunta.

Kasvan, liikun ja kehityn

Lasten terveyttä, turvallisuutta ja mielen hyvinvointia tuetaan yhteistyössä huoltajien sekä muiden toimijoiden kanssa (esim. neuvola, ruokapalvelut, turvallisuusohjeet).

Liikkumista ja ulkoilua tuetaan (liikunnan suositukset huomioiden) osana arjen toimintoja. Monipuolista ympäristöä hyödynnetään päivittäisessä liikkumisessa sekä ohjatusti että lapsen omaehtoisen liikkumisen mahdollistajana. Painopiste oppimisessa on toiminnallisuudessa ja liikunnallisuudessa. Liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä arjen toiminnassa ja leikissä.

Ruokailussa huolehditaan viihtyvyydestä mm. myönteistä vuorovaikutusta ja

keskustelukulttuuria tukemalla. Keskusteluissa pyritään nostamaan esille terveellisyteen liittyviä asioita. Lapsia ohjataan terveellisiin ruokailutottumuksiin mm. lautasmallin avulla.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Erilaisilla oppimisympäristöillä tuetaan lasten kehittyvää taitoa nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Lasten matemaattisia valmiuksia ja hahmottamisen taitoja tuetaan toiminnallisesti leikkien ja pelien avulla. Kestävä kehitys näkyy varhaiskasvatuksessa mm. harjoittamalla kierrätystä (biojäte, paperi ym.) ja hyödyntämällä kierrätysmateriaaleja esim. askarteluissa. Lapsille opetetaan välineiden ja lelujen tarkoituksenmukaista käyttöä.

Terveellisyys ja turvallisuus

Varhaiskasvatuksessa tuetaan terveellisiä elämäntapoja keskustellen yhteistyössä huoltajien kanssa, mm. riittävästä levosta, terveellisestä ravinnosta, liikunnan sekä hyvien ihmissuhteiden vaikutuksia hyvinvointiin. Varhaiskasvatuksessa ohjataan lapsia avoimeen, pohtivaan, toista kunnioittavaan ja suvaitsevaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatuksessa liikutaan ympäristössä opetellen yhdessä turvallista liikkumista. Mielen hyvinvointia tuetaan kiusaamisen ennaltaehkäisyllä ja hyviä kaverisuhteita tukemalla sekä moninaisin välinein tunnetaitoja harjoittelemalla; esim. Askeleittain materiaali (esiopetus) ja Mun ja sun juttu (varhaiskasvatus).

Lasten mielenkiinnon kohteita ja osallisuutta otetaan huomioon pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa mm.seuraavilla tavoilla:

- kysellään ja haastatellaan lapsia säännöllisesti: toiveita ja arviointia toiminnasta
- pysähdytään tarvittaessa miettimään yhdessä lasten kanssa ryhmän toimintaa ja haastavia tilanteita sekä palautetta koetuista asioista
- toteutetaan lapsilta lähtevän teeman ympärille projekti, jonka suunnittelun ja toteuttamisen keskiössä ovat lapset

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Suomea toisena kielenä puhuvia lapsia tuetaan ensisijaisesti kielitaidon vahvistamisen kautta. Kotikielen merkitys kielen oppimiselle on tärkeää. Vuorovaikutuksessa samanikäisten lasten kanssa lapsi oppii käyttämään kieltä monipuolisesti. Kirjaston kokoelmista löytyy lastenkirjallisuutta eri kielillä. Lisäksi kirjaston kautta voidaan tilata kirjoja lainaksi harvinaisemminkin kielillä.

Eri kieli- ja kulttuuriryhmistä tulevat lapset integroidaan varhaiskasvatuksen ryhmiin lapsen tarpeet huomioon ottaen.

Kaustinen tekee tarvittaessa yhteistyötä Kruunupyyn kunnan kanssa, missä on mahdollisuus järjestää ruotsinkielistä esi- ja perusopetusta. Kaustisella on mahdollisuus järjestää ruotsinkielistä

varhaiskasvatusta perhepäivähoidossa. Lapsen varhaiskasvatuksen kaksikielisestä järjestämisestä päätetään aina tapauskohtaisesti.

Kieleen ja kulttuuriin liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä ryhmän, kelton ja puheterapeutin välillä ja sovitaan perheen kielivalintoihin ja äidinkielen tukemiseen liittyvästä yhteistyöstä ja käytännöistä.

Perhettä ohjataan miettimään hyvissä ajoin ennen lapsen esiopetuksen- ja koulupolkuun liittyvien kielivalintojen tekemistä. Päätös tulisi tehdä ennen esiopetukseen siirtymistä.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki Kaustisen varhaiskasvatuksessa

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä. Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa yhteistyö lapsen, huoltajan, lastentarhanopettajan, erityislastentarhanopettajan sekä varhaiskasvatuksen muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

- lapsen tarvitsema tuki huomioidaan aina yksilöllisesti (huoltaja, lto, kelto, päiväkodin johtaja, varhaiskasvatusjohtaja)
- tuen oikea-aikaisuus, tuen riittävyys ja moniammatillinen yhteistyö on tärkeää
- tavoitteena, että lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään
- kelton työaika 50% Kaustisella ; havainnointi, konsultointi, ohjaus tuen piiriin
- moniammatilliset palaverit koskien lapsia, joilla tuen tarpeita
- maksutonta kuntouttavaa varhaiskasvatusta kehitysvammaiselle lapselle 25h/vk päätökset - varhaiskasvatusjohtaja
- lapsen avustamiseen liittyvät päätökset – varhaiskasvatusjohtaja/ sivistysjohtaja

5.2 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

- säännöllinen havainnointi / dokumentointi → tiimikeskustelut
- keskustelut huoltajien kanssa lapsen tuonti- ja hakutilanteissa
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskustelu (yhteistyötahot mukaan)
- tarvittaessa kelton konsultaatio, havainnointi ja esim.kettu-testi
- moniammatilliset yhteistyöpalaverit (esim. Reppu-tiimi)

Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa: pedagogiset, rakenteelliset ja hyvinvointia tukevat järjestelyt

PEDAGOGISET: pienryhmätoiminta, kuvat, tukiviittomat, siirtymisten ja muiden päivittäistoimintojen järjestäminen lapsiryhmän kannalta toimivaksi kokonaisuudeksi

RAKENTEELLISET: lapsiryhmän kokoa pienennetään tarvittaessa, jos ryhmässä lapsi, joka tarvitsee pidempiaikaista tukea lapsiryhmään lisätään tarvittaessa henkilökuntaa esim. ryhmäavustaja

HYVINVOINTIA TUKEVAT: kelton tuki, ryhmä tekee tiiviistä yhteistyötä moniammatillisesti, lapsia kuntouttavien terapeuttien kanssa sovitaan yhteistyöstä ja käytännöistä (terapia-ajat, tilojen käyttö ym)

5.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

- Lapsen vasu palaveri pyritään järjestämään niin, että huoltajien lisäksi palaveriin osallistuvat lasta kuntouttavat terapeutit tai mahdolliset muut moniammatilliset tahot.
- Lapsen vasua täydennetään liitteellä *lapsen tuen tarpeet ja tavoitteet*.
- Yuen tarpeet ja tavoitteet arvioidaan säännöllisesti tiimipalaverissa. Muutoksista ryhmän lto tiedottaa huoltajia ja keltoa.
- Lapsen siirtyessä toiseen ryhmään, esiopetukseen tai kouluun järjestetään tiedonsiirtopalaveri huoltajien ja muiden tarvittavien yhteistyötahojen kanssa .

Lapsen tuen tarpeet ja tavoitteet-liitteeseen kirjataan seuraavat asiat:

1. Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

- Oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut.
- Henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut.
- Lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, esimerkiksi toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö.
- Tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö.

2. Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

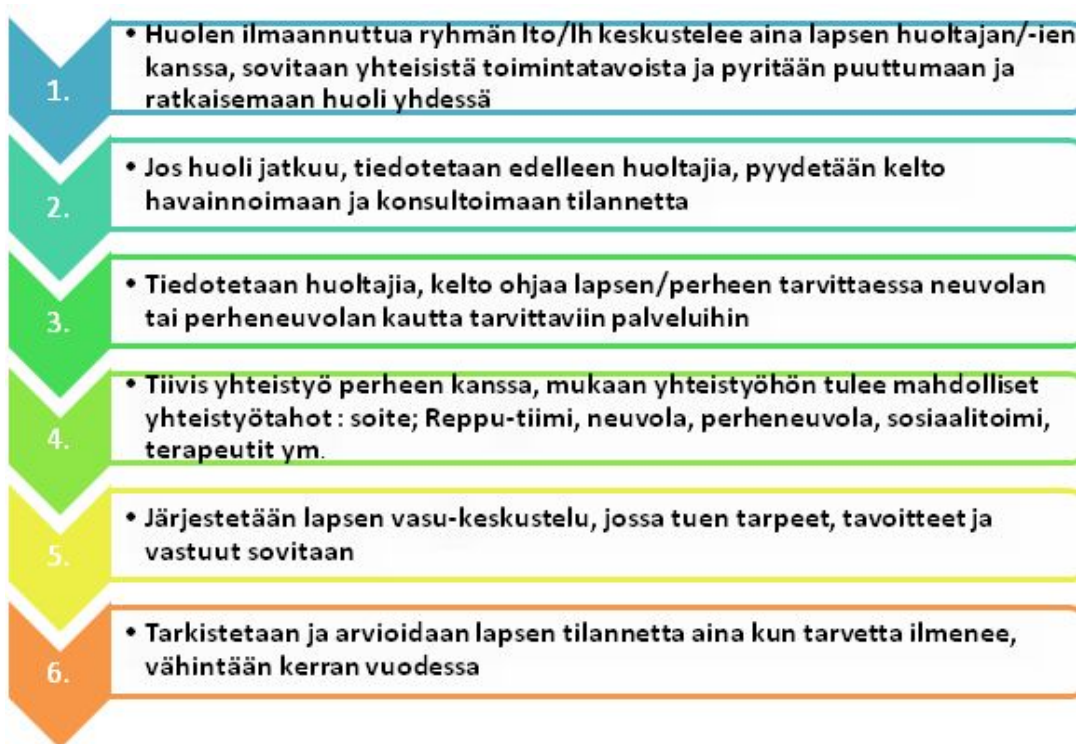
- Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa.
- Lapsen tuen toteuttamisen vastuut.
- Erityisasiantuntijoiden, kuten erityislastentarhanopettajan palvelujen käyttö.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio.
- Mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

3. Tuen seuranta ja arviointi

- Tavoitteiden toteutumisen seuranta.
- Tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat.

5.4 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

- Lapsen tuonti- ja hakutilanteet päivittäin tärkeitä hetkiä yhteistyön kannalta.
- Avoimeen ja luottamukselliseen yhteistyöhön panostetaan.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Kaustisen kunnan varhaiskasvatuksessa ei järjestetä vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Kaustisen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelma on varhaiskasvatuksen laatua varmistava asiakirja ja pedagoginen työkalu. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan ja kehitetään jatkuvan arvioinnin periaatteella: henkilökunta kehittää osaamistaan itsearviointia tehden sekä työtapojaan ja työyhteisön toimintakulttuuria jatkuvasti arvioiden. Lapsen sensitiiviseen huomioimiseen kiinnitetään erityistä huomiota ja sen pohjalta saatuja havaintoja hyödynnetään oppimisympäristön, toimintakulttuurin sekä henkilöstön toimintatapojen kehittämisessä ja niitä muokataan vastaamaan sen hetkisen lapsiryhmän tarpeisiin ja mielenkiinnon kohteisiin. Varhaiskasvatuksen toteuttamista, lasten oppimisympäristöä ja toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään myös sekä huoltajille että henkilökunnalle tehtävillä säännöllisillä laatukselyillä. Varhaiskasvatustalvelujen arvioinnin keskeiset tulokset julkistetaan Kaustisen pedanet-sivuilla (<https://peda.net/kaustinen/varhaiskasvatus>).

Jatkuvan arvioinnin työmenetelmiä ovat mm. tiimipalaverit, yhteispalaverit ja kehityskeskustelut. Säännöllisten kehityskeskustelujen pohjalta ja eri menetelmin saatua tietoa kehittämistarpeista hyödyntäen suunnitellaan henkilöstön koulutusta ja kohdentamista vuosittaiseen koulutussuunnitelmaan. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia palautteen antamiseen sekä osallistumista toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin yhdessä lasten ja henkilöstön kanssa.

Kaustisen varhaiskasvatuksessa järjestäjätason arvioinnista ja kehittämisestä vastaa sivistystoimen alaisuudessa varhaiskasvatusjohtaja. Yksikkötasolla varhaiskasvatusjohtaja sekä Pajalan päiväkodin johtaja vastaavat yksikköjensä arviointiprosessin johtamisesta, arvioinneista tulleiden tulosten läpikäymisestä, kehittämisen kohteiden esille tuomisesta sekä rakenteiden jatkuvasta kehittämisestä. Varhaiskasvatusjohtajan alaisuudessa ovat perhepäivähoito, esiopetus ja kiertävä erityislastentarhanopettaja ja päiväkodin johtaja vastaa Pajalan päiväkodin esimiestehtävistä. Yksilötason arvioinnista päiväkodissa vastaa ryhmän lastentarhanopettaja. Perhepäivähoidon osalta jokainen perhepäivähoitaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnista, yhteistyössä varhaiskasvatusjohtajan kanssa. Jokaisen työntekijän vastuulla on oman ammatillisuuden ja osaamisen arviointi ja kehittäminen yhteisten tavoitteiden suuntaisesti. Pedagogisen johtamisen työvälineitä kehitetään ja otetaan johdonmukaisesti käyttöön yksiköissä. Pedagogisia keskusteluja ja kehityskeskusteluja käydään henkilökunnan kanssa sekä yksilö-, tiimi- että yksikkötasolla. Arviointi viedään arjen keskusteluun ja tehdään näkyväksi erilaisin keinoin.

- tiimipalaverit 1-2 krt/kk
- yksikkökohtaiset (päiväkoti/ perhepäivähoito) palaverit n. 1 krt/kk
- henkilöstön kehityskeskustelut 1 krt/vuosi
- koulutussuunnitelman mukaiset koulutuspäivät ja teemaillat

Ryhmä	Kehittäminen	Arviointi
Henkilöstö	syksyllä: <ul style="list-style-type: none"> • Päiväkodin ja perhepäivähoidon toimintakulttuurit / toimintasuunnitelma • Tiimisopimus • Ryhmävasu • Lapsen vasu • Oppimisympäristö • Henkilökunnan kehityskeskustelut • Koulutussuunnitelma 	keväällä: <ul style="list-style-type: none"> • Toimintasuunnitelma • Tiimisopimus • Ryhmävasu • Lapsen vasu • Oppimisympäristö • Sähköinen kysely joka toinen vuosi (esimies)
Huoltajat	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa • Lapsen vasu-keskustelu • Vanhempainilta / juhlat / tapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelut tuonti- ja hakutilanteissa • Lapsen vasu-keskustelu • Sähköinen kysely joka toinen vuosi (esimies)
Lapset	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten toiveet ja palautteet • Osallisuus-kysely lapsille, jossa mieluisat toiveet ja epämieluisat asiat ja jotka kirjataan syksyllä seinätauluksi ryhmään • Aikuisten sensitiiviset havainnot 	<ul style="list-style-type: none"> • Kysytään arjessa lapsilta palautetta toiminnasta • Aikuinen havainnoi ja arvioi toimintaa jatkuvasti • Pyritään toteuttamaan jokaisen lapsen toiveiden mukaista tekemistä ja mietitään yhdessä, miksi jotkut asiat ovat tai eivät ole mieluisia lapsille
Yhteistyötahot	<ul style="list-style-type: none"> • Moniammatilliset tapaamiset (mm. Reppu- tiimi, tarvittaessa lasten vasu-palaveriinhin mukaan) • Järjestetään tiedotusta ja koulutusta henkilöstölle eri asiantuntijoita hyödyntäen 	<ul style="list-style-type: none"> • Moniammatilliset tapaamiset (Reppu-tiimi) • Sähköisen kysely joka toinen vuosi (kelto)

VARHAISKASVATUKSESTA VAUHTIA KASVUN JA OPPIMISEN POLULLE!